

Почуття гідності (навіть суб'єктивне) веде до кращого здоров'я. Ті групи респондентів, чия гідність перебувала під загрозою, демонстрували більші проблеми зі здоров'ям. Дослідження свідчать, що почуття гідності має унікальну здатність підтримувати здоров'я та радість навіть серед найбільш неблагополучних верств населення¹.



«To become successful in your career you need to climb a leader in your company»*, — так колись написала одна з моїх студенток у творі. Ми саме вчили вираз «to climb a career ladder»**. Студентка ж мимохіть описала інші принципи досягнення успіху.

Українська Вікіпедія визначає кар'єру як «професійний шлях до успіху по службових сходах до престижного соціального статусу і положення у суспільстві».

Із цим визначенням все настільки погано, що окрему книгу написати можна. Що таке той «престиж»? Якщо я десь посередині шляху, то чи маю якесь положення в суспільстві? Якщо професійний шлях прямує в бік, а не сходами, що тоді? А якщо я просто висаджую квіти чи прибираю вулиці, то мені необхідно стати «головним прибиральником», щоб у тому суспільстві мати місце біля годівниці? І улюблене: успіх — то щастя? То він тоді лише приходить, коли дерешся тими сходами?

* з англ. «Для того щоб стати успішним у своїй кар'єрі, потрібно вилізти на лідера вашої компанії».

** з англ. «Дертися кар'єрною драбиною».

В Австрії одна із найшанованіших професій — працівник сміттєзбірної служби. Називається дуже круто — МА48. Це державна служба. Працівників люблять та поважають в суспільстві. На таку роботу — черги! Єдині сходи, якими вони користуються — ті, що до помаранчевої вантажівки. Загугліть їх штаб, і переконаєтесь, які круті.

Те саме — із працівниками метрополітену. У віденському метро часто можна побачити мистецькі мінівиставки. Так от, коли обирали, що саме виставляти, запросили мистецьких кураторів (власне, цією історією і поділилась одна з них), а також усіх працівників метро, включно з прибиральниками. Так. Саме прибиральники. Бо гідною є Людина, незалежно від сходів.

Пізніше мене вже менше здивувала майже однакова зарплата для прибиральниць та менеджерів у готельній мережі URBANOUTS².

І знаєте, що дають нам такі принципи в суспільстві? Вільно дихати та обирати. Ви можете стати ким завгодно: ремонтувати взуття (завжди надихалася київською майстернею взуття на Ярвалу), пекти хліб, як твій прадідусь, варити каву, керувати країною. Але до кожного з цих місць вас приведе щире бажання робити те, що миле серцю. Бо гідне місце в суспільстві і так забезпечене.

І ні на якого лідера для цього лізти не потрібно.

Будь як Полтавщина

36

16% українців за 5 років до 2021 ніколи не покидали свого населеного пункту, ще 35% покидали його дуже рідко (Рейтинг)¹.



Пишу попередню історію, і в моїй голові колежанка з Полтавщини: «Ви там на Галичині всі перелякані. Ми он всім селом ще досі всіх сусідів знаєм, ціним, обговорюємо».

А й правда! Вчитися соціальної згуртованості можна не лише десь там, у книжках міжнародних організацій. Прекрасні курси з побудови здорового суспільства пропонує наша ж Полтавщина.

Спекотне київське літо, друг Олексій запропонував нам якось поїздку селами та містечками Полтавщини. Так багато і безперервно я в житті ще не сміялась.

А що то таке? Алкогольне? — запитав Олексій у черзі за випивкою на день села в селі, в якому ніхто з нас не живе.

Та не знаю, кажуть хлопці, що вставля, — відповіла жіночка, наливаючи нам місцевий пунш. Дали 500 гривнів в купі.

О, а сьогодні здачі не видаємо. Гуляємо на всі! — каже.

Кожну розмову на Полтавщині приправляють гумором, кмітливістю і часом трохи стьобом. «А! То вона з Тернополя. Та що ж ти не кажеш. Учимося будемо, а то вони там не знають, як нада шутки шутить».

От мене і вчили. Зайшли в якийсь двір запитати дорогу — наливають вгощання. Приїхали до чоловіка подивитися на капелюшки, які плете, а він нам — екскурс горищем, де його приватна колекція картин. Зупинилися поїсти сомика у при-

Менше половини українців вірять, що інші співгромадяни готові їх почути¹, 2023.



На симпозіумі Віденського університету прикладних мистецтв, присвяченому «Sensing living systems»*, ми з учасниками розділилися на три групи. Кожна у своїй халабуді (дивися байку 23) мала шукати нові метафори для ольфакторних, слухових та пов'язаних із дотиком ситуацій.

Справа в тому, що у нас все більше побутують метафори, запозичені зі світу механіки: «у мене сіла батарея», «мені потрібно перезавантажитись» тощо. Такі метафори часто шкідливі. Коли сіла батарея, просто підімкнутися до зарядки людині недостатньо. Ми набагато складніші. І якщо ви коли-небудь потрапляли в ситуацію знесилення, то добре знаєте, скільки часу та комплексних зусиль потрібно, щоб відновити бадьорість.

Нашій «халабуді» дісталася розмова про слух. Одразу знайшли вислів «I hear you», українською «я тебе чую». Англійською воно означає «я справді почула тебе, беру до уваги те, що ти сказала, співпереживаю».

Говорили ми і про цілющу силу музики та деструктивну дію звукового забруднення. Про це можна окрему книжку писати. З цікавого та важливого для нас тут: ми порівняли кілька мов, і виявилось, що, порівняно з англійською та німецькою, лише українська використовує «чути» як дієслово для нюху та від-

* Наука про живі системи, однією з яких ми є: як вони взаємодіють та за яких умов взаємно процвітають.

чуттів. Я чую, як пахне ліс, я чую приємну тканину на собі, я чую мамину пісню. Українська мова не дарма вважається співочою. У нас навіть мовне пізнання світу (а отже і когнітивне) — через слух. Проте, як і спів, навичку чути ми втрачаємо.

Соціологія показує, що ми часто не готові до діалогу зі співгромадянами та не віримо, що нас почують. В умовах повномасштабного вторгнення зрозуміло, чому ми вороже налаштовані до тих, хто підтримує агресора, наприклад. Водночас ми не так вже й охоче йдемо на розмову навіть із однопідприємцями.

Паскаль Гілен, один із моїх улюблених соціологів та науковців, який щиро підтримує Україну, теж говорить² про потребу розвивати довіру між нами. Він пропонує організовувати напівпублічні простори для людей, де б вони почувались у безпеці і знайомились одне з одним.

У нас зараз багато поділів, пов'язаних з війною і не лише: ті, хто поїхав, хто залишився, хто зі сходу, хто западенець, хто воює, хто ні, хто воює недостатньо, хто публічний герой, а хто просто касир, який не донатить (чи просто не пише про це у фейсбуці). У кожного свій біль, своя історія, своя унікальна цінність і сила. І замість того, щоб похапцем вказувати на чужі вади чи відвертатися, почуймо одне одного. Це чи не єдиний шлях перезавантажитися нам як спільноті.

Чому «вимерли» друковану пресу?

56

Лише 3% українців черпають новини з друкованих джерел¹, 2023.



І я їх не звинувачую. Коли востаннє ви тримали в руках паперову газету? А якщо купите «Тернопіль вечірній», знайдете там щось цікаве для себе?

Цифри кажуть, що ваша відповідь, імовірно, буде «давно» та «ні». І, найімовірніше, ви впевнені, що все актуальне є в телеграм-каналах, онлайн, і немає потреби псувати папір — 21 століття за вікном.

Тоді чому в багатьох країнах світу друковані видання вперто видаються? Чому село Rye має свій щоквартальний журнал про культуру? А «The Times», «The Economist», «Mopocle» все ще друкуються, а останній взагалі виходить виключно на папері?

Так, частково — це данина друкованій традиції. Але ж і у нас була традиція. «Львівська правда / Високий замок», «Дзеркало», «Вільне життя». Інша, більш небезпечна причина — страх архіву. Саме так. Газети, періодичні друковані видання, книги — це все носії історії. Їх не «upd» як телеграм-повідомлення, не «положиш», як сайт. Вони несуть і разносять правду. І чим більше тої правди у різних форматах — сільських, міських, національних — тим важче її викривити, виправити, забути. Коли усвідомлюєш це, одразу починаєш розуміти, звідки ростуть ноги в діджиталізації. То не лише про зручність та доступність. Радше про контроль.